

Slumpen, generna eller livsstilen?

■ Stephan Rössner framför i ett korrespondensinlägg i Läkartidningen 9/2004 (sidan 815) en förmodan att det är gener och slumpen som avgör hur gamla vi blir, och inte levnadsvanorna. Materialet han grundar sina slutsatser på är fyra personer, tre med förmodat sunda levnadsvanor och en med extremt osunda. Atkins, som förespråkade en extrem protein- och fett diet, Fixx, som lanserade joggning, och vegetarianen Are Waerland dog alla i förtid, medan Churchill, överviktig och med stor konsumtion av cigarrer och alkohol, uppnådde hög ålder.

»Rökte och drack och dog kärnfrisk«

Ja, det är ungefär den nivån på argumentation man som företrädare för folkhälsofrågor och livsstilens betydelse brukar möta sent på kvällen i sällskapslivets tankeutbyten: »Jag hade minsann en morbror som både rökte och drack och som dog kärnfrisk vid 90 års ålder.« Detta tas sedan som bevis för att det vi ibland kallar osunda levnadsvanor inte spelar någon roll eller kanske till och med är nyttiga.

En lite slarvig och obetänksam men snärtig mening av Rössner kan naturligtvis ses som en bagatell. Men det speglar också den svårighet man ofta träffar på hos kliniker att skilja på vad som gäller för det unika individuella fallet och det som gäller på populationsnivå.

Exempel på förändringar

Några exempel på ganska stora förändringar i incidens och dödlighet över relativt kort tid är:

- Förändringar i cancerincidens med minskning av ventrikelcancer och ökning av lungcancer och melanom.
- 40–50 procents överdödlighet hos medelålders kvinnor i Danmark jämfört med deras svenska och norska systrar under 1980–1990-talen.

Replik:

Vi är helt överens!

■ Bäste Sven! Naturligtvis är vi helt överens. Inlägget var tänkt som en lustig knorr, inte som ett vetenskapligt inlägg. Jag torde ha felformulerat ironin; i ett debattinlägg i Dagens Medicin för några veckor sedan betitlat »Självutnämnda experter skadar det seriösa arbetet mot fetman« framför jag exakt dessa dina åsikter.

Inför den nu pågående utredningen av Folkhälsoinstitutet och Livsmedels-

BILD: JAN LIND

- Stora variationer över tid och mellan länder i alkoholrelaterad dödlighet, vilket statistiskt kan kopplas till skillnader i alkoholkonsumtion.
- Ökande incidens av övervikt och fetma i många länder.

Menar Rössner att allt detta beror på att slumpen spelar oss ständigt nya spratt, eller att de genetiska förutsättningarna varierar så snabbt över tid eller mellan närliggande befolkningar?

Auktoriteter har ansvar

En auktoritet som Rössner måste vara lite försiktig även med snärtiga formuleringar. Jag är ganska säker på att snart få möta argumentet från distriktsläkare som inte är så intresserade av folkhälsoarbete att »Stephan Rössner visat att livsstilen inte spelar någon roll utan det är slumpen och generna som avgör«.

För övrigt pläderar man aldrig i ett seriöst befolkningsinriktat hälsoarbete för extrema levnadsvanor och dieter utan för goda allmänna kostvanor, regelbunden lågintensiv motion, rökfrihet och måttfullhet med alkohol.

Sven Larsson

specialist i socialmedicin, Örebro
sven.larsson@orebroll.se

Överraskande påståenden om Are Waerland

■ Under rubriken »Lever doktorn som han lär?« (LT 9/2004, sidan 815) skriver professor Stephan Rössner bl a: »Are Waerland, stor hälsoguru som flyttade från Norge till London, blev inte heller gammal innan han dog i sin cancer.« Denna mening innehåller för mig några överraskande påståenden.

Enligt mig tillgängliga källor (på vilka min uppsats »Are Waerland och hans bakgrund«, Personhistorisk tidskrift 2001:2, bygger) föddes Are Waerland, eller Paul Fager som var hans ursprungliga namn, i Finland 1876. Han flyttade därifrån via Sverige till England, sedan åter till Finland, så till Sverige, därefter till Italien, så åter till England och slutligen tillbaka till Sverige. Där inledde han 1937, således vid 61 års ålder, sin bana som »hälsoguru« för att nu begagna Rössners terminologi. Att han också skulle ha varit bosatt i Norge var för mig okänt, även om hans namnbyte möjligen var ett resultat av ett tillfälligt besök i landet.

Sina sista år tillbringade Waerland i den italienska staden Alassio, där han också vid 79 års ålder avled 1955 med »Herzembolie« (Dr Antonio Sala, Alassio) som angiven dödsorsak.

På vilka källor stöder Rössner sina påståenden?

S Gunnar Edlund

fd överläkare i geriatrik, Täby

verket om sunda vanor, hälsa och på sikt fetmaprevention är det ju extra viktigt att vi inte (som vissa politiker) baserar våra uppfattningar på självupplevd måltidsglädje.

Stephan Rössner

professor, överviktsenheten M73,
Karolinska Universitetssjukhuset
Huddinge
stephan.rossner@medhs.ki.se